

Er was dus al in 1305 hier een schout. Kunnen wij nog iets meer over deze man te weten komen? Mij dunkt van wel. Uit Bernds rekening valt op te maken, dat hij hier eens heeft overnacht. Van geen van de andere dorpen is zo iets vermeld. Dan moet hier toch zeker passende accommodatie aanwezig geweest zijn. Dit deed mij denken aan een acte uit 1369, waarbij Hendrik van Snellenberg, een Utrechts edelman, beleend is met een 'toren en huisinge', d.w.z. een woontoren in het Gooi. Dit gebouw werd in 1385 opnieuw beleend, namelijk aan zijn dochter Peinse, en blijkt dan te Hilversum gestaan te hebben. Zou het nu niet aannemelijk zijn dat deze woontoren er ook al in 1305 gestaan heeft en dat de bewoner, een voorvader van Hendrik, als belangrijkste inwoner van Hilversum, tot schout benoemd is?

De volgende keer over de vraag waarom Hilversums oudste kerk op circa tien meter boven NAP en alle andere Gooise dorpen op circa vijf meter, liggen.

STRAATNAMEN IN HILVERSUM II

door

J.M. Reinboud

Hieronder volgt de tweede aflevering van de artikelenreeks over straatnamen in Hilversum, overgenomen met vriendelijke toestemming van de auteur en 'De Boombergkrant', no. 30, september 1984.

Rond Boomberg

De belofte om alle straten, wegen, lanen en zo meer in onze wijk te gaan bekijken op de namen betreft, zoals gezegd, de namen van de grenswegen - 's-Gravelandseweg, Vaartweg en Schuttersweg/Geert van Mesdagweg - en vervolgens die van de 27 andere lanen etc..

De eerste maal hebben wij het over de Boomberg zelf gehad. En het bleek, dat die al onder deze naam voorkwam lang voordat in de herfst van 1835 de schilder Ravenswaay en een aantal anderen met een plan voor verfraaiing van deze 'berg' kwamen. Het ging om 'verder' te beplanten, de naamgevende bomen waren er al veel eerder.

Wij haalden in ons eerste verhaal een omschrijving aan van een stuk land in ± 1745 *'tusschen t Schoemaker Stegge boomberg en Schyteboom'* en wij noemden in verband met die laatste naam ook de omschrijving *'aan de Scheijteboomsdrift'* en daarmee schreven we al over één van de grenzen van onze huidige wijk. Want de 'scheideboom' of 'scheiteboom' was te vinden aan de 's-Gravelandseweg en de drift van die naam was de latere 's-Gravelandseweg.

Men heeft bij de 'scheiboom' gedacht aan een slagboom, maar naar mijn mening werd in de 18e eeuw er nog geen tol geheven aan de grens van het oude dorp. Eerder denk ik aan het scheid of scheid dat te maken heeft met het scheiden van wegen (al kan het ook een 'grens'-scheiding betekenen). Het oude dorp Hilversum zal echter niet zo om een echte grens of grensafpaling hebben zitten springen. Waar aan deze kant het dorp eindigde, gingen twee belangrijke wegen uiteen: één in de richting 's-Graveland, de ander in de richting Naarden. Ze maakten deel uit van het hele net van wegen naar alle windstreken die als het ware een web vormden met de kern van het dorp als de spin in het centrum ervan.

Wie 's-Gravelandseweg zegt spreekt wel van een nabij verleden, zeker niet ouder dan de 17e eeuw. Immers pas in 1625 richtten enige aanzienlijke Amsterdamse Heren, onder wie Pieter Cornelisz Hooft, Baljuw van Gooiland, zich in een verzoekschrift tot de Staten van Holland en West-Friesland, om tegen zekere vergoeding het moerassige gebied, dat nu 's-Graveland heet in bezit te krijgen om het te ontginnen. We weten dat dat

ertoe leidde, dat vooral de afstaemmelingen van de rijke Amsterdammers hier hun buitenhuizen lieten bouwen en eigenlijk is de bemoeialligheid van deze heren ook verder in de geschiedenis blijven voortleven: ze zullen er ten nauwste bij betrokken zijn als de weg zijn huidige naam krijgt, juist dank zij hùn activiteiten.

Veel ouder dan een weg op 's-Graveland was een weg naar Kortenhoef, die wel een stuk de huidige 's-Gravelandseweg volgde, maar dan ongeveer de tegenwoordige Van der Lindenlaan om zich rond het moerassige gebied naar het middeleeuwse Curtevenne te wenden.

De weg die van het dorp naar de Trompenberg voerde (en die Trompenberg kennen we ook pas sinds Cornelis Tromp, de zoon van de beroemdere Maarten Harpertsz Tromp, daar in de 17e eeuw van het uitzicht kwam genieten) heette oorspronkelijk naar die hoogste van de zeven heuvelen, die men blijkbaar ook in Hilversum kan vinden alsof het een noordelijk 'Klein-Rome' is, de 'Hoge Dreuvik'. We hebben een vorig maal al kennis gemaakt met die zeer oude bron van kennis voor onze Hilversumse weg-namen, het *Penningkohier* van de Staten van Holland uit 1562.

In dat belastingkohier komt de naam van de huidige 's-Gravelandseweg voor als '*den hoegen droeffwicchss wech*'. Dreuvik zien we daar dus als 'droofwich' en we vragen ons af of we 'wich' niet als elders in plaatsnamen moeten zien als 'wijk' en dan wellicht moeten denken aan een hooggelegen 'wijk' (in dit geval 27 meter boven NAP), waar het vee een droog onderkomen kon vinden.

Trouwens de 'Hoge Dreuvik' was niet de enige, zuidelijk van Hilversum vonden we ook een Wolfsdreuvik!

Dat de bovengenoemde 'wech' met name ook als weg voor het vee gebruikt werd blijkt wel uit die andere naam, die we er voor vinden: de Hoge Dreuvikse Drift! 'Drift' is de Gooise naam, in gebruik voor een weg waarlangs men het (schaaps-)

vee 'drijft'.

We zullen er trouwens aan moeten wennen dat in het verleden een zelfde weg zo vele namen droeg. De 16e eeuwse Hoge Dreuvikse weg, komen we later tegen als Hoge Dreuvikse Drift, die uitliep op het Scheiboomseind. Straatnamen op -eind kwamen overal in Hilversum voor, als we maar wel in de gaten houden dat het eigenlijk typische namen waren voor het 'einde' van een stuk weg. Niet de hele Langestraat heette oorspronkelijk Lange-eind, dat gold echt pas voor het eind ervan.

Naast Scheiboomseind komen we trouwens ook Scheiboomsdrift tegen. De 'scheideboom' waar het om ging stond volgens ons dus op het punt waar de Hoge Dreuvikse-weg (of -drift) scheidde van de Hoge Naarderweg, juist dus de grens van de huidige Boombergwijk. Want de grens van onze wijk is de 's-Gravelandseweg van Schuttersweg/Van Mesdagweg tot de Albertus Perkstraat. Het zakelijke vervolg van de 's-Gravelandseweg blijft buiten onze wijk, met de Oude Torenstraat en de Kerkbrink, pas het laatste stukje ervan (nu parkeerterrein bij het postkantoor) vormt de hoek van de wijk-grens aan het begin van de Torenlaan.

Op de kaart die we vorige keer bij ons artikel publiceerden met het plan van 1835 tot verdere verfraaiing van de 'Bomberg c.a.', zagen we de dan al zeer brede ('s-Gravelandse)weg ook getekend maar onder de naam 'Straatweg'. En hiermee komen we terug bij de 'Amsterdamse Jonkers', de afstammelingen van de heren die ooit begonnen waren in de moerassen westelijk van Hilversum en anno 1625 octrooi kregen '*tot Culture van de Goysche vullingen, genaemt 's-Gravelandt*'. Met name waren het de drie heren Jhr Willem van Loon, die op 'Schaep en Burgh' (nu Natuurmonumenten) in 's-Graveland woonde, Jhr Henrik Backer van 'Spanderswoud' en Mr Jan Corver Hooft, die 'Gooilust' bewoonde. Backer had het in een brief van 30-12-1825 al over een 'plan tot bestrating der voornaamste wegen van Gooiland welke door Hilversum loopen' en een half jaar

later was er al de eerste koninklijke goedkeuring om een begin te maken. Het Koninklijk Besluit no. 178 van 1 juli 1826 van koning Willem I is het antwoord op een adres van de drie genoemde heren (Corver Hooft voorop, dan Van Loon en Backer) 'grondeigenaren te 's-Graveland, B. Andriessen, burgemeester van Hilversum en H.P. Schimmel, burgemeester van 's-Graveland, daarbij vergunning verzoekende tot het bestraten van de weg van het Noordeinde van 's-Graveland over de Leeuwenlaan tot het einde van Hilversum en van daar tot een punt des straatwegs van Naarden naar Amersfoort, bij Soestdijk, mitsgaders van Hilversum tot de tolakker bij Maartensdijk, alsmede tot het openen eener geldleening en het heffen van tolregten, ten einde in de aflossing en rente-betaling der geldleening te kunnen voorzien...' de volgende 17 artikelen zullen we lezers besparen.

Met die bestrating van 's-Graveland tot de al bestaande straatweg van Amsterdam naar Amersfoort bij Soestdijk en van de splitsing bij het Veeneind (nu de Emmastraat) naar de al bestrate weg van Utrecht naar Maartensdijk zouden onder meer de heren uit 's-Graveland kunnen beschikken over goede verharde verbindingen en bovendien zouden beide wegen zichzelf gaan betalen dank zij de tolheffingen. Bij de Scheiboom waar het Melkpad uitkwam op de nieuwe straatweg kwam een tolboom, op het andere uiteinde kwamen er zelfs twee: het café Het Tolhuis op de splitsing van Soestdijkerstraatweg en Utrechtseweg herinnert nog aan de functie bij de twee tolleren.

Het is nu ook duidelijk waarom de 's-Gravelandseweg in 1835 alleen maar de Straatweg heette, het was immers de enige door het dorp. Ze volgde langs de Kerkbrink de *Langestraat*, slingerde daarmee naar de Rooms-Katholieke kerk van St. Vitus aan het Veeneind en volgde de vroegere Amersfoortseweg of Laapersweg, die prompt de naam kreeg van het door de heren geplande eindpunt: de Soestdijkerstraatweg!

Om de verwarring van de vele namen nog groter te maken: gezien het 'dichterbij' komen van 's-Graveland door de nieuwe verbindingen kreeg niet alleen de vroegere Dreuvikse Dirft die naam, maar heette het Scheiboomseind sindsdien 's-Gravelandse-eind. De herinnering aan vroeger tijden bleef in zoverre ook bestaan, dat er vaak sprake was van de 's-Gravelandschedrift!

Zo was er een lange historische uitleg nodig voor een simpele weg, die één van de grenzen vormt van onze wijk.

COLOFON

Dit nummer kwam tot stand door medewerking van:

Hanni de Bode

Frank Nieuwenburg

Thea Velthuisen

Eindredactie: Loes Westermann.